

Nr 196

Av herr **Anderson, Carl Albert**, om inrättande av en professur vid Stockholms universitet i geografi, särskilt samhällsgeografi.

(Lika lydande med motion nr 323 i Andra kammaren)

I petita för budgetåret 1961/62 framlade Stockholms högskolas styrelse förslag om inrättande vid Stockholms universitet av en professur i geografi, särskilt samhällsgeografi, avsedd för docenten Sven Godlund såsom förste innehavare av den föreslagna tjänsten. Alternativt föreslogs en personlig professur i ämnet för Godlund. Förslaget har icke föranlett något äskande till 1961 års riksdag i statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln.

1955 års universitetsutredning framhöll i sitt betänkande VI »Universitet och högskolor i 1960-talets samhälle» (s. 192) den bestämda uppfattningen, att ekonomisk och samhällsvetenskaplig forskning mycket snart kommer att visa sig för såväl offentlig som privat verksamhet ha så stort värde att man i växande grad kommer att efterfråga tjänster från denna typ av arbetskraft.

Vad gällde behovet av samhällsvetenskapliga undersökningar i anslutning till bl. a. bebyggelseplanering och industrilokalisering utvecklade utredningen sin syn på s. 331. Den underströk där vikten av att den samhällsplanering som bygger på befolkningsstatistiska, ekonomiska, näringsgeografiska och sociologiska faktorer kan erbjudas för studium inom ramen för en filosofisk-samhällsvetenskaplig examen.

Svenska stadsförbundet fann i sitt yttrande över betänkandet — med hänsyn ej minst till kommunernas uppgifter — det mycket angeläget, att de allt starkare framträdande kraven på forskning och utbildning med inriktning på nutida behov av samhällsplanering bleve ingående beaktade i det nu aktuella sammanhanget. Förbundet förklarade det vara en påtaglig brist att den samhällsvetenskapliga utbildningens nuvarande uppläggning ger den studerande ytterst knappa möjligheter att sätta sig in i samhällsplaneringens komplicerade ekonomiska och tekniska sammanhang.

Statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet uttalade i propositionen 1960: 119 (s. 349) att det av stadsförbundet berörda spørsmålet vore av väsentligt intresse. Det borde därför övervägas om en fråga av denna art borde prövas i samband med arbetet inom kommittén för differentierad studiegång för studerande vid de filosofiska fakulteterna eller om det borde ske i annan ordning.

Rörande betydelsen av en professur i samhällsgeografi förtjänar följande att framhållas.

Samhällsgeografien arbetar som vetenskap med frågor rörande näringslivets lokalisering, befolkningsfördelning och geografisk bebyggelsestruktur, materiella och andliga kommunikationer mellan olika regioner och mellan geografiskt skilda befolkningsgrupper, däri inbegripet trafik- och transportgeografi samt förnyelseförlopp. Vidare behandlas bl. a. regionbegrepp och regiontyper samt tillämpningar inom den praktiska planeringen, vilket inbegriper frågan om natur- och kulturlandskapsvård.

Samhällsgeografisk forskning och undervisning behandlar frågor av stor samhällsekonomisk räckvidd och skapar en naturlig utgångspunkt för ekonomiska och samhällseliga undersökningar och planeringar. Till följd härav efterfrågas samhällsgeografiskt utbildad arbetskraft i växande omfattning såväl av statliga och kommunala organ som av näringslivet och organisationerna.

Den samhällsgeografiska utbildningen för planeringsverksamhet har hittills i de flesta fall skett inom ramen för examensämnet geografi i de filosofiska examina. Geografistudierna för fil. mag.-examen har emellertid en målsättning och ett innehåll som härvidlag icke är helt ändamålsenligt. Ej heller de ämneskombinationer i vilka geografi normalt ingår i ämbetsexamen motsvarar nämnda syfte.

Emellertid har 1958 års stadga angående juridiska och samhällsvetenskapliga examina här öppnat en ny väg genom att införa kulturgeografi som ett nytt valfritt ämne i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Ett förslag att genom en ny studieplan i detta ämne förverkliga universitetsberedningens ovan redovisade intentioner har också inlämnats till universitetskanslern från Stockholms universitet. Det redovisade behovet av en ändamålsenlig utbildning för näringsgeografiska och samhällsgeografiska undersökningar och planeringar torde nämligen väl tillmötesgåas genom en differentierad studiegång i examensämnet kulturgeografi.

Ifrågavarande forskning rymmes visserligen teoretiskt inom den kulturgeografiska ramen, men det är numera en omöjlighet för *en* professor i kulturgeografi att ens följa utvecklingen inom ämnets alla, starkt expanderande huvudgrenar — näringsgeografi, samhällsgeografi och kulturlandskapsforskning. Det är alldeles omöjligt för en person att bedriva kvalificerad forskning inom alla grenarna. Aktiv forskning är emellertid en absolut förutsättning för att kunna lämna effektiv handledning.

Det är klart att det dokumenterade utbildnings- och forskningsbehovet för ekonomisk och samhällselig planeringsverksamhet kan tillmötesgåas endast genom en särskild, högt kvalificerad lärartjänst i samhällsgeografi. Samtidigt torde det knappast behöva särskilt motiveras att en sådan tjänst i första hand inrättas vid Stockholms universitet. Kontakterna med den centrala förvaltningen och dess många planerande verk samt den bekväma till-

gången till den centrala statistiken och annat för verksamheten erforderligt material gör det självfallet, att en sådan tjänst i första hand bör inrättas i Stockholm.

Rörande docenten Sven Godlunds kompetens till den föreslagna professuren har tre sakkunniga (professorerna David Hannerberg, Gerd Eneqvist och W. William Olsson) uttalat att Godlund äger utmärkt kompetens för en professur i samhällsgeografi. Den föreslagna professuren är tänkt att omfatta såväl teoretisk som tillämpad samhällsgeografi. Docent Godlund har i olika sammanhang ådagalagt väl vitsordad skicklighet jämväl i senare avseende. Här må bl. a. hans inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utförda väg- och trafikundersökningar (Vägplan för Sverige, SOU 1958 :1 och 2) samt hans expertutredning om regionsjukhusens lokalisering med hänsyn till befolkning och resmöjligheter (Regionsjukvården, riksplan för samarbete inom specialiserad sjukhusvård, SOU 1958: 26).

Genom sina samhällsgeografiska forskningar och genom sina insatser som vetenskaplig expert inom tillämpad samhällsgeografi äger docent Godlund särskilt höga kvalifikationer just inom de delar av kulturgeografien som den föreslagna professuren är avsedd att omfatta. En fjärde sakkunnig (professor Torsten Hägerstrand) har därutöver framhållit följande.

Det förslag som vid Stockholms högskola har framförts om att geografin skulle få ökade resurser för att ge sitt bidrag till detta arbetsfält genom inrättandet av en särskild lärostol i ämnet »samhällsgeografi» måste hälsas med stor tillfredsställelse. Stockholm är för närvarande den enda högskoleort, där de interdisciplinära kontakter kan fullt utvecklas vilka är ett livsvillkor för den utbildning det här gäller. Härtill kommer att lösningen av personfrågan synes helt självklar. Stockholms högskola äger i docenten Sven Godlund en kandidat till posten, som i fråga om såväl vetenskaplig meritering som praktisk erfarenhet är långt överlägsen varje tänkbar sökande bland obefordrade svenska forskare. Godlunds arbeten inom centralortsteoriens och transportforskningens områden har vunnit internationellt erkännande, och hans medverkan vid lösningen av skilda planproblem vittnar om metodisk säkerhet och ovanlig insikt i det svenska samhällets geografiska struktur.

Samhällsgeografien i den utformning Sven Godlund skulle kunna ge den kan här prestera ett centralt bidrag. Jag är övertygad om att det föreslagna nya ämnet med Godlund som företrädare skulle berika samhällsvetenskaperna i allmänhet och för landet vara en investering, som skulle komma att förränta sig på ett utomordentligt sätt.

Under hänvisning till ovan anförda skäl hemställs,

att riksdagen måtte besluta, att vid Stockholms universitet skall inrättas en professur i geografi, särskilt samhällsgeografi, varvid förutsättes att docenten Sven Godlund utses till den förste innehavaren av den föreslagna professuren.

Stockholm den 25 januari 1961

Carl Albert Anderson